

РОЗДІЛ III. ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 005.936.3-053.6:37.04]37.091.31

Владислав Великожон

ІПО НАПН України

ORCID ID 0009-0007-1783-5636

DOI 10.24139/2312-5993/2024.04/055-065

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМЛИВОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

У статті на основі аналізу наукових праць і вітчизняного досвіду підготовки здобувачів різних рівнів освіти до підприємницької діяльності логічно узагальнено актуальні ідеї формування підприємницьких якостей майбутніх фахівців. Обґрунтовано доцільність актуалізації й розвитку підприємливості майбутніх фахівців з графічного дизайну у професійній підготовці в закладах вищої освіти за сімома концептуально-методологічними напрямками, що охоплюють розвиток індивідуально-особистісних характеристик здобувачів вищої дизайн-освіти, комунікативних здатностей, лідерських якостей і стосуються пошуку і визнання можливостей, механізмів організації й упровадження інноваційних рішень.

Ключові слова: професійна підготовка, дизайн-освіта, підприємницька освіта, підприємливість, молодіжне підприємництво, підприємницька компетентність, креативне мислення.

Постановка проблеми. За сучасних цивілізаційних обставин об'єктивним є підвищення рівня соціальної напруженості молоді, спричинене численними факторами. Водночас у тексті Закону України «Про освіту» наголошується, що «формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації особистості компетентностей», дає їй змогу «спрямовувати свою діяльність на користь іншим людям і суспільству, сприяючи збагаченню на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу громадянського суспільства, забезпеченню сталого розвитку України та її європейського вибору» (Закон України «Про освіту», 2017). У цьому зв'язку посилюється значущість здійснення ґрунтовного аналізу ситуації в суспільстві, на ринку праці, в галузі дизайну й визначення перспектив взаємовпливу на траєкторію інноваційного розвитку вищої дизайн-освіти. В усіх сферах цивілізаційного буття людини у XXI ст. все помітнішими є різні дизайнерські проекти, створені на основі застосування новітніх інструментів проектування. Постійно вдосконалюються тенденції оновлення естетики предметного довкілля і, відповідно, критерії оцінювання об'єктів креативної індустрії (Fursa, Bazyl, Orlov, Oruzha, 2022, с. 504). Як засвідчує аналіз

суспільних реалій, бакалаври графічного дизайну, маючи необхідні індивідуальні якості й потенціал для самореалізації з урахуванням цивілізаційних змін, розпочинають фахову працю в умовах постійних ризиків (Зайнятість молоді, 2022). У цьому контексті актуалізується позиція, притаманна багатьом економічно стабільним країнам світу, що саме підприємницька діяльність уможлиблює розв'язання численних соціально-економічних проблемних завдань.

Закономірно, що в сучасній світовій і вітчизняній педагогічній практиці напрацьовано чималий арсенал освітніх програм та міждисциплінарних (інтеграційних) модулів для актуалізації та вдосконалення підприємницьких навичок здобувачів різних рівнів освіти (Базиль, Л., 2023). Застосування в закладах вищої освіти (далі – ЗВО) таких освітніх інструментів, безперечно, сприяє розвитку творчого мислення майбутніх графічних дизайнерів, підвищенню у них рівня здатності: по-перше, ефективно розв'язувати проблемні ситуації; по-друге, об'єктивно аналізувати бізнес-ідеї й налагоджувати конструктивну взаємодію з партнерами, створюючи мережу продуктивних контактів; по-третє, організовувати, оцінювати й координувати виконання конкретного дизайн-проєкту.

Однак, як засвідчує аналіз наукових розвідок (Алексеева, 2020; Базиль, 2022; Орлов, 2022; Сохацька, 2021 й ін.) та результати педагогічної практики, студентська молодь виявляє більшу впевненість саме в ході проєктування власного бізнесу, тобто за наявності сприятливих обставин і можливостей перевірити самостійно згенеровані ідеї в освітньому або освітньо-виробничому середовищі. Значущим внутрішнім чинником у такій діяльності є розуміння майбутніми графічними дизайнерами наявності (або відсутності) сформованих підприємницьких якостей, а також усвідомлення необхідності їх подальшого розвитку. Сформована у процесі професійної підготовки майбутніх графічних дизайнерів у ЗВО підприємливість – це індивідуальна особливість кожного випускника бакалаврату, що засвідчує рівень його ділової активності, ініціативності, креативності, впевненості в собі й інших підприємницьких якостей.

Аналіз актуальних досліджень. У сучасному науково-освітньому просторі наявний значний доробок праць, тематично пов'язаних із підготовкою здобувачів різних рівнів освіти до самозайнятості, самозарадності в умовах складних соціально-економічних обставин і цивілізаційних викликів. Зокрема, донині актуальними є економічні

теорії, обґрунтовані З. Варналієм, А. Карсрудом, Р. Кійосакі, В. Мадзігоном, О. Падалкою та ін. Науково значимими вважаємо результати наукових досліджень Ю. Білової, Д. Закатнова, Л. Єршової, Т. Лазанської, С. Прищепи, М. Стрельникова та ін. щодо еволюції підприємництва як різновиду господарювання та основних його концепцій («ризик» Р. Кантільйона, І. Тюнена, Ф. Найта; «інноваційної природи підприємництва» Б. Кларка, Й. Шумпетера, «внутрішнього підприємництва» Г. Пинчота й І. Пинчот, «інноваційного менеджменту» П. Друкера, Б. Карлоффа, Б. Санта, «співвідношення менеджерського та підприємницького підходів до управління» Дж. Гелбрайта, Г.Х. Стивенсона, «класичного аналізу конкуренції» М. Потера, «культурно-соціологічної концепції» В. Зомбарта, М. Вебера). У межах дослідження враховуємо результати наукових розвідок Л. Базиль, М. Базунової, О. Земка, Л. Карамушки, С. Кові, Г. Матукової, А. Молдована, В. Орлова, Ю. Пачковського, І. Середіної, М. Ткаченка, Р. Хізрича й ін., що характеризують актуальні механізми успішного здійснення процесу підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності, оволодіння способами утворення команди та характеризують основні стереотипи й моделі підприємницької поведінки. Теоретико-методичні аспекти підготовки майбутніх фахівців з дизайну до започаткування власної справи й успішного адаптування об'єкта підприємництва до соціально-економічних обставин означено в працях С. Алексєєвої, В. Кушніра, Л. Оружої, О. Фурса, С. Чирчика, Л. Шестерікової та ін. Водночас у науковій літературі ми не виявили цілісних досліджень про підприємницьку освіту графічних дизайнерів в українському освітньому просторі. Відтак постала необхідність з'ясувати актуальні аспекти реалізації підприємницької освіти в підготовці майбутніх графічних дизайнерів.

Мета статті: розкрити переваги підприємницької освіти, що не обмежується трансляванням знань про сутнісні характеристики та механізми підприємницької діяльності, а зорієнтована на стимулювання стартапів і проектування інноваційних підприємств; ключовим її завданням передбачається розвиток підприємливості кожного здобувача вищої дизайн-освіти за відповідними, умовно виокремленими напрямками.

Методи дослідження: для досягнення означеної мети використано загальнотеоретичні методи аналізу й логічного узагальнення – для виявлення здобутків і суперечливих питань щодо підготовки майбутніх фахівців графічного дизайну до підприємництва.

Виклад основного матеріалу. На основі вивчення наукових праць та логічного їх узагальнення цілком справедливою вважаємо думку сучасних дослідників, що «цілісна підготовка майбутніх фахівців до самозайнятості можлива у різних вимірах: від особистісних характеристик людини (впевненість у собі, ціннісні орієнтації, креативність та ін.) – до комунікативних здатностей, лідерських якостей, інших специфічних площин, як наприклад, середовище (визнання можливостей, організація та впровадження інноваційних рішень тощо)» (Базиль, 2019, с. 111). Наслідуючи концептуально-парадигмальні позиції українських науковців (Базиль, Орлов, 2023), вважаємо, що найбільш значущим концептуально-методологічним напрямом формування підприємливості майбутніх графічних дизайнерів у процесі професійної підготовки в ЗВО є *«вироблення підприємницького світогляду»*. У зв'язку з розвінчуванням сучасними дослідниками міфу про те, що «підприємцями народжуються, а не стають», вважаємо, що натепер підприємливість є набутою якістю людини, яку можливо і сформуванню, й розвинути. На нашу думку, у процесі оволодіння професією графічного дизайнера саме сформовані підприємницькі якості допомагають здобувачам вищої дизайн-освіти вирішувати реальні цивілізаційні виклики, набуваючи усвідомленого уявлення про свої сильні й слабкі особистісні характеристики, та розвивати самопізнання. Оскільки невдачі невіддільні від успіхів, і, це як часто трапляється у практиці бізнес-діяльності, успіхи бувають після ретельного аналізу власних помилок, то усвідомлення здатності долати труднощі і розв'язувати бар'єри визначаємо невід'ємним складником підприємницького світогляду графічного дизайнера. Відтак, у професійній підготовці бакалаврів з графічного дизайну вкрай важливо розвивати означену вище якість.

Другим значущим напрямом формування підприємливості майбутніх графічних дизайнерів у процесі професійної підготовки в ЗВО, услід за більшістю науковців визначаємо *«набуття ціннісних переконань і підприємницької культури»*. Йдеться про усвідомлення здобувачами вищої дизайн-освіти викликів, що виходять за межі меркантильних інтересів, а підприємницьке мислення «налаштовується» на нові соціальні, екологічні, культурні, технологічні, наукові потреби та потреби співпраці і взаємодопомоги в їхньому оточенні. Студентська молодь усвідомлює, що у світі бізнесу ймовірні ризики конкурентної боротьби, проблеми з фінансуванням, створенням команди тощо. Отже, майбутні графічні дизайнери повинні навчитися оцінювати вплив,

котрий здійснюватимуть їхні проекти на екологічне, соціальне, економічне середовище, враховуючи при цьому строки впливу (конкретні короткотривалі проекти з швидкими результатами, довгострокові мають проривне значення для різних видів середовища, а відповідно і довготривалі наслідки).

Третій концептуально-методологічний напрям розвитку підприємливості бакалаврів з графічного дизайну умовно назвемо *«актуалізація і розвиток творчого підприємницького мислення»*. Означена наша дослідницька позиція ґрунтується на ідеї розуміння унікальної природи особистості підприємця, як генератора ідей і організатора їх реалізації, для якого мислення стає способом цивілізаційного буття. Однак, як показує власний освітньо-педагогічний і підприємницький досвід та результати констатувальних досліджень, підприємницьке, креативне мислення притаманне лише окремим бакалаврам графічного дизайну. Погоджуючись із концептуальними поглядами сучасних учених визнаємо: креативність виникає у випадках віднайдення нових сенсів і можливостей у проблемних ситуаціях, що початково видаються тупиковими. Як якість мислення креативність уможливорює новий вимір бачення проблеми та винайдення інноваційних способів розуміння речей. Підприємницьке мислення дає змогу графічному дизайнеру – суб'єкту підприємництва – розглядати навколишній світ, як невичерпне коло можливостей. Саме наявність палкого бажання і підприємницької пристрасті сприяє подоланню бакалаврами графічного дизайну перешкод у досягненні амбітних підприємницьких цілей. Фундаментальним аспектом творчого підприємницького мислення є допитливість. Наголосимо, що допитливість – це не лише потужний інструмент набуття знань, це – значуща потреба людини – постійно спостерігати й ставити запитання, яка сприяє покращенню креативності. В умовах російсько-української війни допитливість визнаємо унікальною можливістю пошуку нових взаємозв'язків серед складних цивілізаційних викликів, які доводиться долати повсякчас. Реалізація умовно виокремленого напрямку *«актуалізація і розвиток творчого підприємницького мислення»* у практиці професійної підготовки бакалаврів з графічного дизайну сприятиме розвитку здатності генерувати ідеї, які є оригінальними та здійсненими.

Четвертий концептуально-методологічний напрям формування підприємливості майбутніх графічних дизайнерів у процесі професійної підготовки в ЗВО визначаємо як *«набуття уміння контактувати та*

впливати на людей». В усьому світі вміння успішно комунікувати з людьми, які мають різний світогляд, власну позицію і точку зору на кожне окреме явище (об'єкт чи суб'єкт), і розуміння, які інструменти і механізми потрібно використати в кожній ситуації для налагодження конструктивної співпраці та прийняття командних рішень (а не просування індивідуальних пропозицій) справедливо визнається ключовим фактором успішного бізнесу. У контексті професійної підготовки бакалаврів з графічного дизайну в ЗВО метою означеного напрямку передбачається формування, актуалізація й удосконалення таких навичок, як активне слухання, емпатія, наполегливість, розуміння невербальної комунікації та вільне вираження ідей. Цілісність означених індивідуально-особистісних якостей візуалізується як здатність здійснювати відповідальне керівництво на рівні довіри, відданості та співпраці між членами команди, що гарантує успішне завершення будь-якого дизайнерського проєкту. Принагідно зауважимо, що здатності впливати на співрозмовників майбутні бакалаври з графічного дизайну можуть навчитися під час виконання ситуаційних вправ із набуття соціальних навичок, зокрема, в процесі комунікування через різні канали та цифрові медіа для реклами проєкту, налагодження конструктивної бесіди під час ділових переговорів та досягнення згоди в мобілізації необхідних ресурсів.

Наступний (п'ятий) концептуально-методологічний напрям формування підприємливості бакалаврів з графічного дизайну передбачає *«аналіз та визнання можливостей і ресурсів».* У практиці дизайн-освіти, зокрема під час розроблення дизайн-проєкту, важливо зосереджувати увагу на формуванні у майбутніх графічних дизайнерів навичок виявляти можливості й ресурси. При цьому викладачам бажано розуміти, що, розв'язуючи конкретну ситуацію, частина здобувачів вищої дизайн-освіти бачать лише проблему, а інші ж – виявляють нові унікальні можливості для віднайдення нових ідей. На жаль, під впливом численних цивілізаційних викликів, доводиться констатувати, що в українському суспільстві здатність діагностувати проблеми є більш розвиненою, ніж здатність виявляти можливості. Однак, розпізнаванню можливостей можна навчити майбутніх бакалаврів з графічного дизайну, якщо вони є уважними й спостережливими, вміють виявляти різні деталі у предметному довірлі й володіють здатністю ретельно роздивлятися явища навколишнього середовища і виявляти нові характеристики кожного об'єкта споглядання. Надалі бажано вчити

здобувачів вищої дизайн-освіти детально аналізувати й оцінювати різні варіанти виявлених можливостей для створення дизайн-проєкту. Такі завдання майбутнім фахівцям необхідно виконувати поступово, намагаючись відтермінувати формулювання остаточних висновків і суджень, щоб уникнути втрати цікавих ідей і можливостей їх втілення у бізнес-діяльності. Погоджуючись із сучасними дослідниками, вважаємо, що для оволодіння бакалаврами з графічного дизайну здатністю об'єктивно оцінювати нові проєкти їм необхідно застосувати декілька змінних: від соціальної корисності до економічної життєздатності, потреби в ресурсах або потенціалу зростання. Мета таких дій – визначити максимальні можливості, які можна перетворити на цікаві дизайнерські рішення-проєкти, що додадуть цінності об'єктам предметного світу.

Безумовно, важливим є шостий концептуально-методологічний напрям формування підприємливості бакалаврів з графічного дизайну, який умов називаємо *«організація та планування»*. Здатність планувати й організовувати діяльність є необхідною для втілення майбутніми фахівцями дизайнерського проєкту в об'єктивну реальність. Розвиток здатності майбутніх бакалаврів з графічного дизайну перетворювати ідеї на конкретні та здійснювані плани дій, планування дій, необхідних для їх втілення в життя, і вдосконалення організаційної спроможності, допомагають здобувачам вищої дизайн-освіти відчувати себе незалежними та покращують їхню здатність керувати часом і ресурсами. Вміння бакалаврів з графічного дизайну створити яскраву і переконливу презентацію ретельно розробленого плану слугує можливістю переконати співрозмовників у тому, що кожний із них, як підприємець, має достатній організаційний потенціал, а також вміє навіяти відчуття, що всі частини проєкту були ретельно розглянуті.

Заключним (сьомим) концептуально-методологічним напрямом формування підприємливості бакалаврів з графічного дизайну є *«реалізація бізнес-плану і досягнення успіху»*. Одним із важливих аспектів підприємницьких навичок є здатність планувати та організовувати дії, необхідні для втілення проєкту в реальність. Саме в цьому кінцевому підприємницькому вимірі реалізується план: перетворення ідеї на проєкт. Це момент, коли здобувачі вищої дизайн-освіти порівнюють гіпотезу із реальністю та перевіряють результативність втілення ідеї. В такі моменти майбутні графічні дизайнери, які стануть підприємцями, вчаться на помилках, вносять у

розроблений дизайнерський проєкт необхідні зміни. Досвід свідчить про те, що надто оптимістичні прогнози часто не збігаються з реальністю і змушують переналаштовувати час і ресурси. За підтримки викладача бакалаврам з графічного дизайну у межах цього напрямку вдається побачити свої проєкти не як крах усіх сподівань, а як можливість наближення їх до професійної реальності, яка їх очікує після здобуття саме підприємницької, а не тільки дизайн-освіти. Використання такої форми роботи як консультування з молодіжного підприємництва допоможе розвинути здатність самостійно вирішувати проблеми, що виникають під час повсякденного управління проєктом, оптимізувати свої ресурси, контролювати змінні проєкту, приймати рішення щодо ризику, який вони готові прийняти, та мобілізувати ресурси для покриття виникаючих потреб.

Висновок. Умови воєнного стану і післявоєнної перебудови вимагають переосмислити підходи до професійної і підприємницької освіти, змінити систему дизайн-освіти та методики за якими навчаємо наступне покоління. Заохочення до формування і розвитку підприємливості та окремих її складових в процесі навчання й оволодіння майбутніми бакалаврами з графічного дизайну професією є необхідною та цікавою можливістю, яка вимагає консенсусу і співпраці всіх, хто бере участь досягненні мети вищої дизайн-освіти. При цьому важливо пам'ятати, що у процесі підприємницької освіти бакалаврів з графічного дизайну маємо зосереджувати увагу не стільки на навчання підприємству, скільки – на формування і розвиток підприємливості як важливої якості ділової людини, що проявляється у будь-якій діяльності при різних життєвих обставинах.

ЛІТЕРАТУРА

- Bazyl, L. (2023). Consulting on youth entrepreneurship for future specialists: conceptual aspects. *Quality of Life in Global and Local Contexts: Values, Innovation, and Multidisciplinary Dimensions*. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, pp. 216-231.
- Bazyl, L., Orlov, V. (2018). Contradictions in Career Counselling of Future Specialists. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, 16, 14–19 (Bazyl, L., Orlov, V. (2018). Contradictions in Career Counselling of Future Specialists. *Scientific Bulletin of the Institute of Vocational Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Professional pedagogy*, 16, 14-19).
- Bazyl, L., Orlov, V. (2023). Youth entrepreneurship consulting – a guide to a quality life. *Quality of Life in Global and Local Contexts: Values, Innovation, and Multidisciplinary Dimensions*. Monograph. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, pp. 289-301.

- Bazyl, Ludmiła, Orłow Walery (2022). Doradztwo w zakresie przedsiębiorczości młodzieży jako obiecującego kierunku rozwoju edukacji zawodowej i ustawicznej na powojennej Ukrainie. *Kształcenie zawodowe i ustawiczne*, 7/2022, 401-412.
- Fursa, O., Bazyl, L., Orlov, V., & Oruzha, L. (2022). Socio-economic prerequisites for the development of the design services market. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 6(41), 503–511. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v6i41.251516>
- Алексеєва, С., Базиль, Л., Гриценко, І., Закатнов, Д., Орлов, В. та ін. (2020). *Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія*. Житомир: «Полісся» (Alekseieva, S., Bazyl, L., Grytsenok, I., Zakatnov, D., Orlov, V. and others. (2020). *Training of future skilled personnel for business in the conditions of small business development: theory and practice: monograph*. Zhytomyr: Polesie).
- Базиль, Л. (2019). Індивідуально-особистісні якості щодо успішної підприємницької діяльності. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: тези доп. Х міжнар. наук. практ. конф.* (м. Хмельницький, 7-8 листоп. 2019 р.). Хмельницький: ХНУ, сс. 111-112 (Bazyl, L. (2019). Individual and personal qualities in successful business activity. Professional personality formation: problems and prospects: Abstracts. X International. Sciences. Pract. conf. (Khmelnitsky, November 7-8, 2019). Khmelnitsky: KhNU, SS. 111-112).
- Базиль, Л. (2023). Концепція консультування з молодіжного підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 7 (131), 180-196 (Bazyl, L. (2023). The concept of counseling from youth entrepreneurship in vocational (vocational) education institutions. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 7 (131), 180-196).
- Базиль, Л. О. (2023). Актуальні підходи до консультування з молодіжного підприємництва здобувачів професійної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 8-9 (132-133), 276-291 (Bazyl, L. O. (2023). Topical approaches to counseling from youth entrepreneurship of vocational education applicants. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 8-9 (132-133), 276-291).
- Базиль, Л., Закатнов, Д. (2021). Підприємливість. *Енциклопедія освіти*. Київ: Юрінком Інтер, сс. 760–761 (Bazyl, L., Zakatnov, D. (2021). Entrepreneurship. Encyclopedia of Education. Kyiv: Yurinkom Inter, ss. 760–761).
- Базиль, Л., Орлов, В. (2023). Концептуально-парадигмальні виміри підготовки здобувачів професійної освіти до молодіжного підприємництва. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*, 3 (53), 31-39 (Bazyl, L., Orlov, V. (2023). Concept-paradigmatic measurements of training of vocational education applicants for youth entrepreneurship. *Bulletin of Glukhiv National Pedagogical University named after Alexander Dovzhenko*, 3 (53), 31-39).
- Базиль, Л., Орлов, В., Несторенко, Т., Остенда, А., Пеліова, Я. (2023). Підготовка майбутніх фахівців до молодіжного підприємництва у технічних закладах вищої освіти. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, 3, 432-447 (Bazyl, L., Orlov, V.,

- Nestorenko, T., Ostenda, A., Peliova, Ya. (2023). Preparation of future specialists for youth entrepreneurship in technical institutions of higher education. *Scientific notes of Berdyansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences*, 3, 432-447).
- Варналій, З. (2015). *Конкуренція і підприємництво: монограф.* Київ: Знання України (Varnaliy, Z. (2015). *Competition and entrepreneurship: monograph.* Kyiv: Knowledge of Ukraine).
- Даниленко, В. Я. (2005). *Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури.* Харків: Колорит (Danylenko, V. Ya. (2005). *The design of Ukraine in the world context of artistic and design culture.* Kharkiv: Color).
- Зайнятість молоді під час війни (2022). *Report Ukraine.* URL: <https://ukraine.ureport.in/opinions/> (Youth employment during the war (2022). *Report Ukraine.* URL: <https://ukraine.ureport.in/opinions/>).
- Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Law of Ukraine "On Education". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#text>).
- Карамушка, Л. М., Худякова, Н. Ю. (2011). *Мотивація підприємницької діяльності: монографія.* Київ; Львів: Сполом (Karamushka, L. M., Khudyakova, N. Yu. (2011). *Motivation of entrepreneurial activity: monograph.* Kyiv; Lviv: Spolom).
- Кушнір, В. (2023). Модель розвитку підприємницької компетентності майбутніх веб-дизайнерів у професійній підготовці. *Актуальні питання у сучасній науці*, 7 (13), 600-613. (Kushnir, V. (2023). Model development of business competence of future web designers in vocational training. *Current issues in modern science*, 7 (13), 600-613).
- Романська, О. (2022). Молодіжне підприємництво – реалії та перспективи. Режим доступу: <https://platforma-msb.org/molodizhne-pidpryemnytstvo-realiyi-ta-perspektyvy/> (Romanska, O. (2022). Youth entrepreneurship - realities and prospects. URL: <https://platforma-msb.org/molodizhne-pidpryemnytstvo-realiyi-ta-perspektyvy/>).
- Сохацька, Г. В., Орлов, В. Ф., Базиль, Л. О. та ін. (2021). Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу. *Професійна (професійно-технічна) та фахова передвища освіта*, 41-69 (Sohatska, G. V., Orlov, V. F., Bazyl, L. O. and others. (2021). Theoretical and methodological bases of training of future qualified personnel for business in the conditions of small business development. *Professional (vocational-technical) and professional education*, 41-69).
- Становище молоді в Україні 2021: нове соціологічне дослідження. Режим доступу: [/https://pon.org.ua/novyny/9234-stanovyshche-molodi-v-ukraini-2021-nove-sociologichne-doslidzhennia.html](https://pon.org.ua/novyny/9234-stanovyshche-molodi-v-ukraini-2021-nove-sociologichne-doslidzhennia.html) (*Youth situation in Ukraine 2021: New Sociological Research.* URL: [/https://pon.org.ua/novyny/9234-stanovyshche-molodi-v-ukraini-2021-nove-sociologne-doslidzhennia.html](https://pon.org.ua/novyny/9234-stanovyshche-molodi-v-ukraini-2021-nove-sociologne-doslidzhennia.html)).

SUMMARY

Velykozhon Vladyslav. Directions of entrepreneurship development of future specialists in graphic design in professional training.

The article, based on the analysis of scientific works and domestic experience of training students of various levels of education for entrepreneurial activity, logically summarizes the current ideas of forming the entrepreneurial qualities of future

specialists. The expediency of actualizing and developing the entrepreneurship of future graphic design specialists in professional training is substantiated according to a number of dimensions, covering the individual and personal characteristics of students of higher design education, communication skills and leadership qualities, as well as other specific areas, such as, for example, the environment (recognition of opportunities, organization and implementation of innovative solutions).

Key words: *professional training, design education, entrepreneurial education, entrepreneurship, youth entrepreneurship, entrepreneurial competence, creative thinking.*

УДК 372.82;327

Чжиці Дао

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
ORCID ID 0000-0002-1506-2197

Юлія Бурцева

Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
ORCID ID 0000-0003-1859-7493

DOI 10.24139/2312-5993/2024.04/065-076

ЗМІНА ПАРАДИГМИ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ЧЕРЕЗ ВЛИВ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ (НА ПРИКЛАДІ ПРОЕКТУ «ОДИН ПОЯС-ОДИН ШЛЯХ»)

У статті розглядається зміна парадигми компетентнісного підходу у формуванні майбутніх вчителів під впливом полікультурного середовища глобальних проектів, зокрема на прикладі проекту «Один пояс-один шлях». Звернено увагу на те, що у сучасному світі, де глобалізація і полікультурність стають нормою, освітні системи повинні адаптуватися до нових викликів та вимог. Автори досліджують, як полікультурні проекти можуть сприяти розвитку компетенцій у майбутніх вчителів, зокрема таких як міжкультурна комунікація, адаптивність, критичне мислення та співробітництво. Обґрунтовується, що глобальні та регіональні проекти об'єднують різні країни і культури, створюючи унікальні можливості для освітніх обмінів та співпраці. Учасники проектів отримують можливість працювати у різних культурних контекстах, що сприяє розвитку їх професійних і особистісних компетенцій. У статті аналізуються конкретні випадки оновлення змісту освіти у зв'язку із участю країни в проекті «Один пояс-один шлях», що ілюструє, як полікультурне середовище впливає на підготовку вчителів. Стаття підкреслює важливість переосмислення традиційних методів підготовки педагогів та впровадження нових, інноваційних підходів, які враховують глобальні тенденції та виклики. Обґрунтовується, що зміна парадигми компетентнісного підходу у формуванні майбутніх вчителів через вплив полікультурного середовища глобальних проектів, є необхідним кроком для забезпечення високої якості освіти у сучасному світі. В статті пропонується бачення авторів щодо можливих нових методів підготовки вчителів, а також алгоритм впровадження змін у підготовку вчителів у зв'язку із переосмисленням змісту компетентнісного підходу в новітніх умовах.

Ключові слова: *компетентнісний підхід, підготовка вчителів, підвищення кваліфікації, полікультурне середовище, методи навчання, професіоналізація вчителів, новітнє освітнє середовище.*